

Рамазонӣ Давлатов- номзади илмҳои фалсафа,
Бердиев Шоназар – номзади илмҳои фалсафа
омӯзгорони кафедраи “фалсафа”-и ДДОТ ба номи С. Айни

*Созмони Ҳамкории Шанхай – созмони бозғатимод
дар минтақа ва ҷаҳон*

Созмони Ҳамкории Шанхай омехтаи шарикҳои минтақавии байнидавлатӣ мебошад, ки 15 июни соли 2001 бо мақсади ҳифз ва таъмини амнияти суботи минтақа таъсис ёфта, ҳамкории гуногунҷанбаи худро то имрӯз тадриҷан рушд медиҳад. СҲШ, ки қаламрави бузург ва доираи васеи ҳамкорӣҳои минтақавиро дар бар мегирад, шакли нави ҳамкории давлатҳои аз нуқтаи назари сохтори сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ гуногун ба шумор меравад. Масоҳати умумии давлатҳои аъзои СҲШ тақрибан 34,3 млн. км. мураббаъ ва ҷамъи аҳолии онҳо зиёда аз 3,6 млрд. нафар ё 43,8% аҳолии умумии қурраи заминро ташкил медиҳанд.

Вазифаҳои асосии Созмон тибқи Оинномаи дар воҳурии сарони давлатҳои узви Созмон дар Санкт-Петербург қабул шуда (7 июни соли 2002) инҳоянд:

- таҳкими равобити тарафайни дӯстона байни кишварҳои узв;
- густариши ҳамкорӣҳои гуногунҷабҳа бо мақсади дастгирии сулҳ, амният ва субот дар минтақа, мусоидат ба таъсиси низоми нави байналхалқии демократӣ, боадолат ва аз ҷиҳати сиёсӣ иқтисодӣ маъқул;
- муборизаи якҷоя алайҳи ҳама гуна зухуроти терроризм, ҷудоихоҳӣ, ифротгароӣ, мубориза алайҳи қочоқи маводи мухаддир ва яроқ, дигар навъҳои ғайриқонунии фаромилӣ ва ҳамчунин муҳочирати ғайриқонунии;

- ҳавасмандгардони ҳамкориҳои минтақавӣ босамари сиёсӣ, иқтисодӣ, тиҷоратӣ, мудофиавӣ, фарҳангӣ, илмӣ-техникӣ, энергетикӣ, нақлиётӣ, қарзӣ-молиявӣ ва ғайра, ки боиси таввачҷуҳи умум ҳастанд.

- мусоидат ба болоравии иқтисодии ҳаматарафа, инкишофи иқтимоиву фарҳангӣ дар минтақа тавассути фаъолияти якҷоя дар асоси шарикӣ баробарҳуқуқ бо мақсади боло бурдани сатҳ ва шароити зисти мардумони давлатҳои аъзо;

- мавзунгардони муносибатҳо дар рафти ҳамгароӣ ба иқтисодиёти ҷаҳонӣ;

- мусоидат ба таъмини ҳуқуқ ва озодиҳои инсон мувофиқи уҳдадорӣҳои байналхалқӣ ва қонунгузори миллии давлат-аъзоён;

- дастгирӣ ва густариши рабобит бо дигар созмонҳои байналхалқӣ ва кишварҳои ҷаҳон;

- ҳамкориҳо дар пешгирии низоъҳои минтақавӣ байналхалқӣ ва ҳалли мусолиҳатомези онҳо;

- ҷустуҷӯи муштаракӣ роҳҳои ҳалли масоиле, ки дар асри ХХI пайдо мешаванд.

Дар тӯли 20 соли фаъолияти ҳеш, бо назардошти Оиннома ва Аҳдномаи дарозмуддати ҳамсоғӣ, дӯстӣ ва ҳамкориҳои судманд байни давлатҳои аъзо, Созмони ҳамкориҳои Шанхай тавонист шарикӣ созандаро байни кишварҳои узви худ барпо намуда, ба пешрафти назаррас дар назария ва амалияи муносибатҳои байналмилалӣ ноил гардад ва намунаи нави ҳамкориҳои минтақавиро ба вуҷуд оварад ва дар рушди минтақа саҳми назаррас гузорад. Маҳз талоши фаъол ва созандаи Россия, Хитой ва дигар кишварҳои аъзо Созмони Ҳамкориҳои Шанхайро ба созмони бонуфуз ва дорои механизмҳои муассири мубориза бо хатарҳои ҷиддии ҷаҳонӣ, таъмини суботу амният ва ҳамкориҳои васеи минтақавӣ табдил гардонид.

Бо афзоиш ёфтани нуфузи байналмилалии худ, СҲШ ба як нерӯи муҳим барои мусоидат ба сулҳ ва рушди ҷаҳонӣ ва ҳифзи адолати байналмилалӣ табдил ёфтааст. Созмони ҳамкории Шанхай дар ибтидо ҳамчун сохтори гуногунҷабҳа дар асоси се самти ҳамкорӣ, аз қабيلي ҳамкорӣ дар соҳаҳои сиёсат ва амният; тижоративу иқтисодӣ ва рушди робитаҳои фарҳангию гуманитарӣ фаъолияти худро оғоз намуда, рушд ва шукуфоии халқҳоро низ дар рӯзномаи кории худ дохил намудааст.

Дар роҳи пиёда намудани вазифаҳои муштаракӣ сиёсӣ ва амниятӣ, ҷустуҷӯи механизмҳои оптималии густариши робитаҳои иқтисодӣ ва амиқсозии робитаҳои фарҳангию гуманитарӣ, СҲШ ҳамчун як созмони шарикӣ дар асоси равишҳои шабеҳи давлатҳои аъзои худ тадриҷан рушд мекунад ва яке аз камтарин ташкилотҳои байналмилалии бисёрсоҳа мебошад, ки аз ибтидо дар асоси шарикӣ бисёрҷониба бунёд шудааст.

Ҷустуҷӯи шаклҳо, усулҳо ва механизмҳои оптималии ҳамкорӣ, аз ҷумла оид ба масъалаҳои иқтисодӣ равандҳои ҳамгирӣ дар доираи СҲШ-ро бештар менамояд. Дарвоқеъ, кишварҳои узви СҲШ дар маҷмӯъ бозори азим, қисми муҳими сарватҳои зеризаминии ҷаҳон ва заминаи тавоноии саноатӣ доранд, ки калиди бомуваффақият амалӣ намудани лоиҳаҳои муштаракӣ тижоративу иқтисодӣ мебошанд.

Пас аз ҳамроҳ шудани ду давлати бонуфузи Осиё - Ҳиндустон ва Покистон, Созмон ба иттиҳодияи фаромарзии ҷаҳон аз нуқтаи назари масоҳат, аҳоли ва иқтисодии кишварҳои узви он табдил ёфт. Бо муттаҳид шудани чор қудрати ҳастаӣ (Ҳиндустон, Чин, Русия ва Покистон) формати СҲШ унсури иловагии дастгирии низоми устувории стратегӣ ҷаҳонӣ гардид. СҲШ тавассути пайвастании Ҳиндустон ва Покистон на танҳо дастовардҳои амалии Созмонро мустақам кард, балки афзоиши бемайлони нуфузи онро дар ҳарду кишвар инчунин минтақа ва ҷаҳон таъмин намуд. Омадани давлатҳои нав ва тавоно барои СҲШ дари имкониятҳои

навро боз мекунад. Ва бо назардошти ноустувории муносибатҳои байналмилалӣ, ин имкониятҳо барои рушди минбаъдаи иқтисодӣ дар тамоми соҳаҳои фаъолияти он, аз ҷумла дар арсаи байналмилалӣ, дастгирии иловагӣ фароҳам меоранд.

Бо назардошти таҳдидҳои афзояндаи амниятӣ, хусусан терроризми байналмилалӣ, рӯз то рӯз фаъолтар шудани созмонҳои экстремистӣ, афзоиши шумораи сохторҳои ҷиноии трансмиллӣ, истеҳсолот ва гардиши ғайриқонунии маводи мухаддир - СҲШ ҳамкориҳои худро дар самти амнӣ минтақавиро афзалиятнок меҳисобад.

Қобил ба зикр аст, ки мутобиқи муқаррароти СҲШ, соли 2020 раёсат дар СҲШ аз Федератсияи Русия ба Ҷумҳурии Тоҷикистон гузашта буд. Мутаносибан Иҷлоси ҷашнии сарони кишварҳои узви СҲШ соли 2021 дар шаҳри Душанбе баргузор хоҳад шуд. Соли 2021 ба таъсис ёфтани СҲШ 20 сол пур мегардад.

Кишвари мо омодагиро ҷиҳати пазируфтани раёсат дар СҲШ дар солҳои 2020-2021 оғоз намуда, ният дорад, ки дар рушди минбаъдаи созмон саҳми арзанда гузорад. Дар ин робита, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Кумитаи тадрукоти ҷиҳати омодагӣ ва баргузори нишастии ҷашнии Созмони ҳамкории Шанхай дар Душанбе таҳти роҳбарии Сарвазирӣ кишвар таъсис додааст, ки он ҳоло фаъолона кор мекунад.

СҲШ дар давоми мавҷудияти хеш худро ҳамчун майдончаи босамари мубодилаи афкор, коркарди мавқеъҳои муштарак ва ҳамоҳанг сохтани нуқтаи назари гуногун нишон дода, вобаста ба талаботҳои замони муосир мақсаду вазифаҳои доштаашро пайваستا такмил медиҳад.

Фаъолияти бистсолаи созмон нишон дод, ки принципҳои сулҳ, ҳамкори, зидди тарафи сеюм набудан ва «Рухияи Шанхай», ки дар «Боварии тарафайн, машваратҳои тарафайн, баробарӣ, эҳтиром ба гуногунрангии фарҳангҳо ва кушиш барои инкишофи тарафайн»

зохир мегардад, ҷавобгуи манофеи милли ва хохишу ормонҳои халкҳои давлат-аъзоёни созмон мебошад. Махз ҳамин сифаташ кафили он гаштааст, ки новобаста ба ҳама гуна даъватҳои нав ва тағиротҳои кулли дар ҷаҳон ин Созмон худро ҳифз намуда, бо татбиқи усулҳои зерини ҳамкориҳои судманд бо шарикон ба дастовардҳои назаррас ноил гашт:

- Рушди фарогир, инклюзивӣ
- Канорагирӣ аз таассуби мафкуравӣ
- Кам кардани шиддати қафомонии рушди кишварҳои аъзо бо дастгирии кишварҳои пешрафтаи созмон
- Муқобилияти якҷоя алайҳи хатарҳои глобалӣ

Беихтиёр вусъатгалабии амсилаҳои рақобаткунандаи ташкили низомҳои ҳамгаройӣҳо кишварҳои рушдбандаро ба мадори имтиҳонҳо, озмоишҳои ҷомеа тарҳрезӣшуда кашиданд, ки баъзе аз онҳо бо номи «инқилобҳои ранга», ҳидоят ба арзишҳои умумӣ ва ғайра маълуманд.